

חג בני נח ואלמדה

אצורות דעת, נטפי חיוך ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדול רבי שמעון שפיצער שלישי"א

מיוחד

לילה של סדר!

ביאור כל מהלך הסדר בשפה ברורה ונעימה על פי הפשט

בהתקרב ליל החג, לילה המקווה לעליונים ולתחתונים, ונעבור בקצרה על מהלך סימני הסדר, שיהיה לנו קצת תמונה בכל הבנין של הסדר.

קדש להוציא בפה

הסימן של 'קדש' הוא אמירת הקידוש על היין כמו בשבת וביום טוב, שהמצוה היא להזכיר בפה, וכמו שאמרו בגמרא (פסחים ק"א, א) "זכור את יום השבת לקדשו" - וזכרוהו על היין בכניסתו. והרמב"ם (שבת פכ"ט ה"א) כתב: "כלומר זכרהו זכירת שבח וקידוש, וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו, בכניסתו בקידוש היום, וביציאתו בהבדלה". שגם הבדלה היא חלק מהמצוה להזכיר את השבת, שבסוף השבת יזכירו שוב את השבת, כפי שרואים בגמרא (ברכות כ"ו, ב) שאפשר לעשות הבדלה לפני סוף השבת, כי הנקודה היא להזכיר את השבת גם בצאתו.

ויסוד הדבר הוא, שעל ידי הוצאת דיבורים בפיו מתחבר אל השבת, יש לשבת רושם עליו, והוא יכול להתקרב על ידה לרשב"ע. זה הדרך לקנות את השבת כשמוציאים את זה בפה, כי זה כמו קנין שמקשר את האדם לשבת וליום טוב. וכך גם בליל הסדר, החלק הראשון הוא הקידוש, הכוס הראשון מהד' כוסות, להוציא בפה שהיום הוא יום טוב, זמן חרותנו, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצוותיו, זה מקדש את האדם שיהיה ראוי להמשך הלילה!

ורדני ההכנה אל ה'מניד'

מבנה הסימנים הם כדלהלן, אחרי שהתחברנו אל היום טוב בקידוש, היסוד הראשון הוא מצות סיפור יציאת מצרים, ואחרי זה סדר אכילת מצה ומרור, אח"כ שמחים עם הי"ט ואוכלים סעודה, ואחרי

זה הלל הגדול והודאה כמו שהודו בקרבן פסח. וזה מחולק בסדר כזה, שאחרי 'קדש' מגיע 'ורחץ כרפס יחץ' שהם בעצם הכנה לסיפור יציאת מצרים. כרפס הוא טיבול שנעשה כדי שישאלו התינוקות, כדי לעורר הקושיות שנוכל לענות עליהם, נמצא שמיד אחרי קידוש הולכים בעצם למגיד, לסיפור יציאת מצרים, רק מקדימים לזה את החלק שישאלו התינוקות בכרפס. ולפני הכרפס צריך 'ורחץ', כי מקפידים בלילה זה על החומרא של נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה, וי"א שה'ורחץ' עצמו הוא כדי שישאלו התינוקות, ואפילו לפי הדרכי משה שזה ענין של הכנה למגיד כמו הכנה לתפילה, הרי זה ג"כ הכנה לסיפור, מתכווננים למגיד ע"י שמעוררים בראש להבין מה קורה.

כרפס

הכרפס - תחילת גירוי

הבנה נוספת: יש רעיון עמוק מבעל ה'שם משמאל' ז"ע, שמבטא את הענין של ישאלו התינוקות גם על פי פשט. הוא מבאר שהמושג של אכילת ירק בטיבול מעורר התיאבון, וכמבואר ברמב"ם הלכות דעות (פ"ד ה"ז) ססדר האכילה הטובה לגוף היא לאכול תחילה דברים קלים לעיכול, זה פותח התיאבון, ואח"כ להתחיל הסעודה במאכלים כבדים, או על כל פנים אם לא מקדימים לפני הסעודה, אז אוכלים הירקות יחד עם הפת, וגם בלילה זה מוצאים את הענין של 'על מצות ומרורים יאכלוהו'. אבל בכרפס שאוכלים איזה חתיכה של ירק כל אחד לפי מנהגו, ורק חתיכה קטנה פחות מכזית, ומצוי שילד אומר אני רוצה לאכול עוד חתיכה כי יש עוד זמן עד שיאכלו הסעודה, זה משהו שבדרך כלל לא עושים, כך מגרים את התיאבון ואח"כ יש הרבה זמן עד שהולכים לאכול הסעודה. אומר ה'שם משמאל', הטעם שעושים

כך, כי כשמסתכלים בפרשת שמות רואים שגם הגאולה ממצרים היתה באופן כזה, תחילה משה רבינו בישר על הגאולה, ואח"כ ששה חדשים הוא נעלם, עד שחזר ונגלה עליהם וגאלם. ולמה זה היה כך, אלא כאן מונח רעיון עמוק, כי כשיהודים היו בשפל המצב, כמו שהפסוק אומר "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" (וארא ו, ט), שלא יכלו לשמוע מה שמדברים אליהם, הלב לא היה יכול להתרגש ולהבין מה נקרא גאולה, אזי במצב כזה אי אפשר להיגאל, כי הגאולה האמיתית היא כשהלב מתרגש ומתלהב אל הקב"ה, וכיון שהם היו בעצבות, הרי שלא היו מוכנים בלב ובמוח להיות גאולים ולהידבק בהקב"ה. לכן תחילה התגלה אליהם הקב"ה מעט ע"י משה, התחילו בני ישראל לדבר מה זה גאולה ואין יגאלו, התחילו לחכות לזה, והגילוי הזה שהקב"ה הביא בתחילה הוא הכלי שהביא בהם את פתיחת הלב, ואח"כ חזר ונעלם כדי שיביא להשתוקקות, ואז כבר היו ראויים לגאולה האמיתית. 'קול דודי דופק פתחי לי' (שה"ש ה, ב), הפשט הוא שלפני כן היו תרעין דליבא סתימין, אח"כ כבר היה אל מי לדבר.

ה'שם משמאל' מזכיר שם ברמז, שיש כלל שמהיצר הרע אפשר להבין וללמוד את עניני הקדושה, 'כי ממנו נקח לעבוד את ה' (בא, ז, כ), כל הסדר של ליל פסח עובד בצורה של גירוי. וכמו בעניני קדושה שצריך מאוד להיזהר בשמירת העינים והלב, כי כל עוד שלא ראה מראות אסורות אין היצר הרע שולט בו, אך כשמתחיל להימשך וטועם 'מים גנובים ימתקו' (משלי ט, יז), מגרה יצר הרע בנפשו, ואז הוא כבר רץ אחרי זה כמי שאינו יכול להתאפק, ולכן צריך כל כך להישמר מראיות אסורות. והוא אומר פלא והפלא שזה רק משל לדבר האמיתי, הדבר האמיתי הוא גם כן כך וצריך להיות כך, שתחילה יש גירוי שנרצה לרוץ אל הקדושה, עד שלכסוף באה הגאולה. וכך יהיה לעתיד לבוא, שזהו

ליל הסדר
מה המשמעות של סימני הסדר? כיצד ננהל את ליל הסדר בהשקט וכבטחה?

פריקט חג: בני חורין!

זמן חירותינו
כמה אנחנו בני חורין? היתכן גי - בן חורין?

והגדת לבניך
כיצד ננחיל לילדינו את סוד העוצמה היהודית? איך נגרום לילדינו להיות בני חורין באמת?

ליל הסדר, מהות החג ומצוותיו בהכנה מחודשת!

סוד אתחלתא דגאולה, הקב"ה אינו רוצה שנבוא לבית המקדש ביאה ריקנית, אלא שתהיה מתוך דבקות, ולכן בהתחלה תהיה גאולה במקצת, וזה יעורר התשוקה, וכך תבוא הגאולה השלימה באופן אמיתי, ויבנה בית המקדש עם תשוקה אמיתית. וזה הפשט שחכמים תקנו לאכול הכרפס, שזהו רמז על סדר הגאולה, שמקודם יש טעימה מאור הגאולה שמעורר התשוקה, ואז נזכה לגאולה האמיתית!

טעימה מהתשובה

לענייננו נבין בנדבך אחד יותר, בהבנה אמיתית, כי מאחר שידוע מפי ספרים וגם סופרים שבליל הסדר האדם בעצמו נגאל מעבודת לחרות, הקב"ה מכבס את נשמתו שיצא מהבעיות שלו, זה היסוד של הסדר שאדם זוכה לחרות ממש, לגאולה פרטית, אז צריך להרגיש זאת בצורה של הגאולה. והיסוד האמיתי לפני הגאולה הוא שנותנים טעימה קלה, שהיא מעין כל עניני האכילה של הלילה, שאוכלים מצה מרור ואפיקומן, שכן מכניסים את הקדושה לגוף, כך גם לפני הסיפור עושים טעימה באכילה שמגרה את התאבון להגיע לידי שביעה. וכמו לגבי שאר עניני רוחניות, שכשמתפללים פעם אחת תפילה טובה, זה מביא תשוקה להתפלל עוד פעם כן, הגם שאחר כך במשך כמה שבועות אינו מצליח להתפלל טוב, אבל יש לו השתוקקות לזה ומחפש עצות להגיע לזה.

וכענין המבואר בספרים, שבליל הסדר מתגלה אור גדול מלמעלה, ואחר כך הוא נעלם, ובימי ספירת העומר צריך לעבוד על זה לעלות שוב מדריגה אחר מדריגה. ומה הענין של הגילוי מתחילה אם אחר כך נעלם, רק הוא כדי שיהיה ראוי ויהיו לו כלים לגאולה, התשוקה לקדושה עושה שאדם יהיה מוכן להיות דבוק בגאולה. וכך הוא גם הכנת הכרפס למגיד, כי בדיוק כמו ששאלה מגרה לשמוע התשובה, כך גירוי של טעימת התשובה מגרה לשמוע התשובה. השישאלו התינוקות' וכן מה שהגוף מרגיש באכילת הכרפס, זה מגרה את האדם לקראת המגיד!

ידען

ג' החלקים שביחץ'

'חץ' זה עוד אופן להתכונן למגיד, היות שהסדר בגמרא ושלחן ערוך הוא שצריך לראות בעינים מה שעושים, כדי להתחבר בכל החושים אל המצוות, לכן צריך לומר את המילים של ההגדה על המצה, כפי שדרשו חז"ל (פסחים ז.א. א.) 'לחם עוני' שעונין עליו דברים הרבה, ולכן מגליל המצות, כי צריך להיות בצורה של לחם עוני, שזה לא רק מה שזה נאפה כך אלא גם שיהיה פרוסה, כי מה דרכו של עני בפרוסה, וזה הענין ששבורים עתה את המצה.

ויש ביחץ שלושה חלקים, חלק אחד פשוט זה מה שנתבאר שעושים פרוסה בשביל ההגדה. והחלק השני, זה כי צריך לאכול כזית מצה על השובע בסוף הסעודה, אפיקומן, לכן עושים חשבון שחצי לעכשיו וחצי לאפיקומן, וכיון שנוהגים לאכול שתי כזיתים באפיקומן, לכן מניחים את החצי הגדול לאפיקומן. והחלק השלישי הוא מה שמטמינים את החצי של אפיקומן, ובפשטות הטעם כמובא בשלחן ערוך שזה להזכיר את הענין של 'משארות צרורות בשמלותם', כמו שאבותינו ביציאת מצרים נשאו את בצקם צרורות וטמונות בבגדיהם.

להציניע הקדושה

הבנה נוספת: אכן בספר מנחם ציון מהרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ע כתוב יסוד נורא, שזה נקודה חשובה הן בדרכי העבודה והן להבין את הסדר עובד. שכידוע עבודת ה' צריכה להיות באופן צנוע, 'חמוקי ירכיך' בצנועה (סוכה מט. ב.), הגם שיש דברים שלא שייך להסתיר, אבל מה שאפשר צריך להיות מוצנע. וזה

הן מפני שצריך ענוה, והן מפני שדבר שהוא בפרסום שולטים בו החיצונים, וכל המחנות של 'פול מצדך אלה', יש להם יותר שליטה, כמו לגבי יין מגולה, לכן עבודת ה' צריכה להיות באופן צנוע, כל הדברים שבקדושה צריכים להיות בסתר, כי זה מאוד עדין וגבוה. ועל כן המצה שיש בה קדושה נוראה, שהיא מורה על דבקות גדולה בהקב"ה, צריכה להיות בסתר, דהיינו חצי המצה של האפיקומן שאין צריך עכשיו, צריך להיות מוחבא. היו צדיקים שהקפידו בכל ימי הפסח שתהיה המצה מוצנעת, כי דבר קדוש צריך להיות בסתר.

הוא מוסיף דבר נורא, ששליטת החיצונים היא דווקא בחלק הראשון של הלילה, יש דברים שלא עושים בלילה מפני החיצונים, אבל זה דווקא בחצי הראשון של הלילה ולא בחצי השני, כי בחצי השני זה כבר עת רצון, השכינה משתעשעת אז עם הנשמות בגן עדן. ולכן בחצי השני של הלילה אפשר להוציא את המצה הטמונה, לא רק בגלל שאוכלים את האפיקומן, אלא כי זה כל כך גבוה ולכן אפשר לגלותו. והגם שכל ענין החיצונים והמזיקים שייך רק בשאר הלילות ולא בליל שימורים, בכל אופן מרמזים כאן על הענין הזה. בדרך אגב נציין שלשון השם משמאל' הוא שהאפיקומן נאכל 'אחר חצות', ויש שנהגו כך, אולם גם אנו שמקפידים לאכול קודם חצות, על כל פנים זה סביב זמן חצות, שמתחיל כבר העת רצון. עד כאן אלו השלושה סימנים של היחץ שמטרתם להתכונן אל המגיד!

מגיד

לעורר אהבה

יש במגיד כמה חלקים, תחילה יש חלק שמדברים על חיוב הסיפור, הדרשה של 'כל ימי חיך', ואיך שהתנאים קיימו מצוה זו. אח"כ דרשות הפסוקים של מקרא ביכורים בפרשת כי תבוא, שזה עניני הגלות וקושי השיעבוד. ואח"כ סיפור ודרשת המכות שבאו על מצרים, וההודאה על היציאה לחרות.

ההבנה: והנה ידועים דברי הזוה"ק שהקב"ה וכל הפמליא של מעלה באים לשמוע איך היהודים אומרים ההגדה, רק נציין נקודה אחת, שרואים בזוה"ק את הלהט סביב ענין ההגדה, איך הקב"ה משתעשע בזה ויש לו נחת רוח מזה, ומשמע מהדברים שיש איזו הבנה שצריך להוציא מזה. והיא, גודל האהבה שהקב"ה אוהב את בני ישראל, שהוא בכבודו ובעצמו ולא על ידי מלאך הוציאנו ממצרים, והוא מלווה אותנו ועוזר לנו ומביא אותנו למקום טוב יותר. זוהי נקודה חשובה שיש להוציא בלילה הזה, מלבד החלק שראו במכות איך שהקב"ה שליט על כל, וממיה הכול. ואינא מצדיקים, שחבלית כל הירידה למצרים היתה כדי לעשותנו אנשים יותר מרומים, ולהביא אותנו קרוב אליו, ואף שהיה זה על ידי שיעבוד נורא, מכל מקום הכול הוא ברוב אהבתו אותנו, וכך גם כל הקשיים שעברנו ושאונו עוברים, זה הכול בבחינת 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח' (משלי ג יב).

והאהבה אלינו זוהי הנקודה שמביאה אור גדול ושעשוע אצל הקב"ה, כי הקב"ה אוהב שמדברים על זה, משום שכך דרכם של אוהבים למנות זה את מעלות זה. הסיפור של ההגדה הוא לא דבר יבש, הוא דבר נעלה ופנימי מאוד, מדברים על האהבה עצמה. בכל מצוה יש ברכה שמזכירים בה 'אשר קדשנו במצוותיך', אבל אחר כך יש חלק העשייה שלא מודגש בה אהבת ה' אלינו. אולם בליל פסח מדברים גלוי על האהבה שיש לו אלינו, ואין זה דבר רגיל לדבר על כך, לא מתאים תמיד לדבר על זה בגלוי. ורק בלילה הזה שראינו עד כמה הוא אוהב אותנו, שהוא הוציא אותנו מכל הבעיות, והביא אותנו לקירבת אלוקים שמלווה אותנו לנצח, כאן עוסקים בכך.

לעורר אהבת ישראל

ההקדמה למגיד היא אמירת 'א לחמא עניא', בחלק הראשון מדברים שם על המצה, אבל זה רק בדרך

אגב, כי על זה מדברים בעיקר אח"כ במצה זו שאנו אוכלים, וכאן העיקר הוא ההמשך 'כל דכפין ייתי וייכול' וכו', שזהו ההקדמה לסדר, להזמין את מי שאין לו מה לאכול שיבוא לאכול, זהו הקמחא דפסחא שהיא הכנה ליום טוב.

וההקדמה בזה היא על פי מה שנתבאר שתכלית ההגדה היא לעורר את רגש האהבה שהקב"ה אוהב אותנו, וכמים הפנים לפנינו את האהבה שצריך להיות לנו אל הקב"ה, וכדי שיהא לנו רגש של אהבה אל הקב"ה עלינו לעורר תחילה רגש של אהבה לכל אחד מישראל, כי כל יהודי הוא חלק א-ל-ל-ה ממעל, ומי שאין לו אהבת ישראל הוא רחוק מאהבת ה', פשוט באופן מציאותי אין לו קירבה לזה, כי אהבת ישראל פותחת את הרגש לאהבת ה'. כל המעשיות שמספרים על אהבת ישראל אצל צדיקים, איך התמסרו לכל יהודי בעת צרתו, או איך השתתפו עם רוב אהבה בשמחה של כל יהודי, או איך ויתרו על זמנם היקר בשביל לסייע ליהודי, זה בונה את אהבת ה'. כשאדם בונה את האהבה שלו לישראל, כשהוא דן לכף זכות, הרי הוא בונה את הרגש של התקרבות לרבש"ע.

הקב"ה מגלה עצמו בליל הסדר, ואז יש סייעתא דשמייא שאפשר לומר הלל ונשמת, ויש את הרגש האמיתי לכך. וההקדמה לזה היא מה שזוכר מהשני לפני הסדר, ואם לא נתן די קמחא דפסחא לפני פסח יכול לקבל על עצמו שיתן עוד אחרי החג. ובפרט אם באמת מסובין על שלחנו אורחים זה בוודאי הכנה והקדמה טובה, וביותר אם האורחים מפריעים לו את המחשבות, בוודאי שזה טוב שיוכל בזכות זה לזכות בסדר' לדרגות גבוהות של גילוי אהבת ה', כי אהבת ישראל זה הכלי לכך, ובטירדה שיש לו מהאורחים הוא רק מתקרב יותר, כי בזה הוא מפתח את האהבה לישראל.

כל ההגדה היא גילוי האהבה

זה מעט הקדמה ודרך העבודה שנעשה בלילה הזה, כי כל מילה של ההגדה זה אהבת ה', ואף מה שאומרים 'רבן גמליאל אומר כל שלא אמר' וכו' ועוד ענינים, זה הכול אהבה, שמזכירים שם מה שפסח הקב"ה על בתי בני ישראל במצרים, שזה גילוי עצום של אהבה. וכן 'אשר גאלנו וגאל את אבותינו' וכו', זה מורה על האהבה שנתן לנו מתנה שנקראת חרות, וכמו שדיברנו בשיעורים הקודמים שהקב"ה נתן לנו את מתנת החרות. והיינו שיש גוף בהמי שרוצה להתחבר לגשמיות, וכשנמשך אחריו הוא באמת בבית סוהר, והקב"ה ברוב אהבתו נתן לנו בלילה הזה כוח להתאפק שלא נהיה משועבדים לגוף הגשמי. כל אדם יכול לראות זאת קצת בעצמו והרבה אצל אחרים, שהמשיכה לגשמיות היא שיעבוד. ועד כמה שנבקש ב'נצעק' ובמשך כל ההגדה לצאת ממאסר הגוף, כך הקב"ה יעזור לנו לצאת לחרות עוד ועוד, עד שנהיה בני חורין אמיתיים, כי הדיבורים של ההגדה מביאים חרות ודבקות בהקב"ה, ומכניסים קדושה בבית!

מצה

הדיוק שבנאמלה

אחר סיום אמירת ההגדה שותים כוס שני ומכניסים את כל הדיבורים לגוף ע"י היין, ועכשיו נוטלים ידים ובאים לאכול מצה.

ההבנה: ויש להתבונן במהות המצה, כפי שאומרים בהגדה ש'מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ' וכו'. והיינו שהמצה מורה על הגאולה מתוך חיפזון, והנקודה בזה היא שהקב"ה התמסר אלינו עם 'דיוק' רב. משל למה הדבר דומה, לזה שפוקא מנתח, שאיזה רופא נקרא 'רופא טוב ומומחה', לזה רופא אחריות לנתח בדיוק רב, כי יש מקומות עדינים ורגישים שקשה לנתח שם, כי יש חשש שיפגע באיזה עצב או במוח וכדו', וסתם רופא

לא רוצה לקחת אחריות, אבל רופא גדול שיש לו כוח משמים, הוא לוקח אחריות לא לגעת במה שלא צריך, ועל ידו החולה מבריא ומאריך ימים.

ולענייננו, היציאה ממצרים היתה בדיוק רב, לא רגע מידי מוקדם ולא רגע מידי מאוחר. כי באמת יש להבין אם הוצרך הקב"ה להוציאם בחיפזון כדי שלא ישתקעו בשער הנו"ן, אז למה חיכה עד הרגע האחרון, רק כי כל רגע שהיו במצרים הוציאו וזיכנו עוד ניצוץ קדוש, וזה עזר להם אח"כ לקבל התורה, אבל כשהגיע הרגע שלא יכלו להתממה' הוציאם בחיפזון. ועל שם זה אוכלים מצה, להראות עם איזה דיוק הקב"ה טיפל בנו, וברגע הנכון הוציאנו, גוי מקרב גוי, שנהיה בדיוק במצב הראוי להיות יהודים, שנגיע לכל המדרגות. וזה מורה על אהבה גדולה, כמה הקב"ה אוהב כל יהודי.

גודל קדושת המצה

הבנה נוספת: ידוע לשון הזוה"ק (ח"ב קפ"ב, ב) שמצה זה מיכלא דאסוותא, ונבאר הפשט בזה בשפה שגם ילד יבין, שאם הקב"ה מזוהר אותנו בפרשת שמני (יא, מט) שמאכלות אסורות מטמטם הלב, "אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם", ודרשו חז"ל (יומא לט, א) אל תקרי 'ונטמתם' אלא ונטמתם' שזה מטמטם את הלב, זה הורג את פנימיות הנפש, שלא יוכל להשיג השגות בתורה. והרי יש לנו כלל שמדה טובה מרובה ממדה רעה, והכוונה בזה שכל מה שעובד לצד הרע אז לטובה זה כפול שמונה והרבה יותר, כי האמת שבבריאה הוא החלק הטוב, והחלק הרע הוא רק משל.

ומעתה נאמר שאם מאכל אסור יכול למשוך את האדם לרע, בוודאי מאכל של קדושה מושך את האדם לטוב. והרי האוכל הכי קדוש שיש לנו בזמננו זה הכזית מצה בליל פסח, שזה אכילה דאורייתא ממש, וזה נעשה לשמה, אין לנו עוד דבר כזה. המהרש"א בפסחים (קטו, ב ד"ה מצה זו) כותב שטעם אכילת מצה בליל פסח הוא כדמיון המנחה לגבי כהן, כמו מנחה שהיא קדשי קדשים כך מצה היא בבחינה זו, אי אפשר להשיג כמה זה קדוש. וכשהמצה נכנסת לתוך הגוף ונהפכת לדם, אין ספק עד כמה זה פועל ומרומם את האדם. המאור ושמש' כותב ומחשב (הפטרות יום א' דפסח), שקדושת המצה היא למעלה מקדושת המן. כל זה יש לחשוב לפני האכילה כשאומרים 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה', עד כמה הקב"ה ברוב אהבתו מרומם אותנו באכילת המצה.

ה'בני יששכר' כותב (חדש ניסן מאמר ד): "הנה עוד קראו בזוהר למצה נהמא דאסוותא וכו', הוא סימן והוראה לביטול כח הס"מ אשר בא ורכב על הנחש ופיתה לאכול עץ הדעת ואז נתהווה הרע, ובמהרה בימינו בגאולה האחרונה האלילים כליל יחלפו, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ונתבטל הס"מ!" כלומר, הבעיה של האדם היא שמעורב בו טוב ורע מחטא אדם הראשון, וכאשר לוקח לחם שלא תפח ונעשה לשמה שאין בו עירוב טוב ברע, בליל פסח שהקב"ה מצוה אותנו לאכול את זה, אזי זה מוציא את התערובת טוב ברע שיש בו מחטא עץ הדעת!

ידוע גם מהגה"ק הדברי חיים' מצאנו ז"ע ועוד צדיקים, שהיו רוקדים אחרי הסדר ואומרים 'שישו מעי', על שגוף כזה פשוט יכול להכניס בתוכו כזיתים של מצה!

מרור

תכלית הקושי

ההבנה: ה'בני יששכר' מביא (מאמר ט' בתחילתו) בשם הרב חז"א, שאחד מעיקר עמיתם בגלות מצרים היה כדי להכניס שיהיו מוכשרים לקבלת התורה, כי תורה זה דבר רוחני וקדוש, ואם אדם דבוק בחומר אינו יכול להידבק בתורה, הקב"ה הכניסנו למצרים כדי שנזדכך, שניכנע,

הוא לקח מאיתנו את הגאווה, שנגיע להכרה שרק הקב"ה יכול להושיענו, שרק על ידי 'ויצעקו' ניגאל. ייסורי הגוף זה דבר שמכניע את האדם מאוד, וזה מביא את האדם להתהפך לאדם אחר לגמרי. וזה הטעם שניצטוו לאכול מרור זכר לשיעבוד, כדי להודות לרבש"ע על כך ש'ימררו את חיינו', על הקשיים שעברנו.

ואותו יסוד כותב השל"ה הק' (מס' פסחים מצה עשירה ד"ה דרך פרט), שהמרור נקרא 'חסה' על שם 'דחס רחמנא עילון' (פסחים לט, א), והיינו שזה שהקב"ה נותן לאדם קשיים הוא כדי שיהיו טובים יותר, הוא כותב בפירוש שהכוונה בזה שאדם ילמד להודות על הייסורים, כי הם מזככים את האדם. כל הקשיים הם לטובה, וגם אם עכשיו אני לא מבין איך, צריך להאמין שזה כמו במצרים. זה צריך להיות המחשבות בעת אכילת המרור, כי הרי לא מדברים אז. ואם המרור הוא חריף ומשתעלים, זה טוב וזה מצוין, שהרי בלע מרור לא יצא (שם קטו, ב), צריך שהמרור ישאיר רושם על האדם באופן חזק, שצריך להודות על כל הקשיים והמרירות.

כורך

שילוב הכוחות

'זכר למקדש כהלל שהיה כורך פסח מצה ומרור', ובזמננו שאין פסח כורכים מצה ומרור. האור החיים הק' (ב"ב ח) מבאר את ענין הכורך, שעל האדם להבין שכל שלושת החלקים הנרמזים בהם הולכים יחד. המרור הוא העיני, ובלי זה לא יכלו לברר את ניצוצי הקדושה, לכן מודים על העיני שמתוך זה הוא בחר בנו לעם.

ואוכלים את המרור יחד עם הפסח והמצה, כי העיני בא יחד עם החיפזון, שזה הענין שהקב"ה עשה שלא נשתקע ברגע האחרון, ויחד עם 'אשר פסח הקב"ה על בתי בני ישראל', זה הנס. אנו היים לא זכינו לפסח, אבל עכ"פ מצה ומרור שאוכלים ביחד מרמז על הקשיים שעוברים, מוך דיוק ומתוך גדול אהבה, וזה מביא לנו את החרות.

שולחן ערוך

שיקלט הקדושה בתוכינו

אחרי שקיימנו את עיקרי המצוות של הלילה, סיפור

יציאת מצרים, ואכילת כל הכזיתים של מצה ומרור, עכשיו הוא הזמן של שמחת יום טוב, בכל יו"ט יש מצות 'ושמחת בחגך' על ידי אכילת סעודה, זה מכניס לתוכנו את קדושת היום טוב. וכמו בכל דבר של שמחה, בלי סעודה זה לא עושה רושם. כך סעודת המצה והשמחה והזמירות מביא את עניני הסדר לתוך האדם, אדם מחוייב לאכול ולשמוח, וזה חלק מה'סדר' שיקלט הקדושה בתוכו.

אפיקומן

שלימות ונצילת ה'סדר'

אוכלים את הכזית האחרון של המצה, כמו הפסח שהיה נאכל על השובע, בפוסקים מבואר הענין של 'על השובע', שזה מביא לשלימות, אכילה גסה הפשט הוא שאין לו כלום מזה, הוא קץ בה, אבל התיאבון של אכילה על השובע הכוונה שזה מביא את שלמות הדעת. וכמו למשל, מי שלמד סוגיא ונשארה רק קושיא אחת שמפריעה לו, אז כשמישהו מיישב לו את הקושיא אז יש לו את כל הסוגיא, או להבדיל משהו שאכל סעודה שלימה ורק חסר לו כוס שתייה בסוף הסעודה. כך קדושת האפיקומן נותנת לאדם שלמות, שובע זה ישוב הדעת ושלמות.

יש לזה באמת שייכות לגאולה וביעור הרע, שהרי הזוהר הקדוש אומר שהקרבת קרבן פסח היה בזה ענין לבזות את העבודה זרה שלהם, לקחו צאן שזה העבודה זרה שלהם והקריבו זאת, צלו את זה בחוץ בבזיון, להראות שזה כלום, שהכל בטל ומבוטל. וזהו החלק האחרון של הסדר, זה נועל את כל הקליפות החוצה, הקרבן פסח שזה ביטול עבודה זרה הוא השלמות שיוצאת מכל ה'סדר', אחרי זה כבר אסור לאכול. כמו בתפילה שהחלק האחרון זה 'ועל כן נקווה', ששם אומרים מה יהיה בתיקון השלם, 'לתקן עולם במלכות שד"י' 'זהיה ה' למלך על כל הארץ', ומבואר במקובלים שזה נועל ומביא את שלימות התפילה.

וכתוב בזרע קודש להרה"ק מראפשיץ ז"ע, שהראיה שכזית מצת אפיקומן היא בדיוק כמו כזית קרבן פסח, היא מהדין שאין מפטירין אחרי, שלאאורה אין לזה פשט, בשלמא בשר יש ענין שלא יעבור הטעם מהפה,

המשך בעמוד ח'

מהו 'בן חורין'?

כיצד נסביר לילדינו (ולנו..) במה אנו בן חורין?

עומק המשמעות של 'בן חורין' להבנה ולמעשה!

לו שליטה, קורה לפעמים שהוא מרגיש במיצר, וזו בדיוק הנקודה של שיעבוד, שאדם רוצה משהו מאוד חזק ולא מרשים לו, אדם נתפס ויושב בבית הסוהר והשומר לא נותן לו לצאת.

כל הדוגמאות האלו שרוצים משהו ולא מצליחים להשיגו, זה עצמו צריך לשמש דוגמה של שיעבוד.

המצליח בגשמיות אינו שולט

כשאנו מסתכלים ונראה לנו שפלוגי מצליח בגשמיות, המציאות היא שהוא אינו שולט, מידי יום רואים שאף הגביר הגדול אם שינו איזה חוק במדינה הוא יכול פתאום לאבד המון כסף, או אם מצאו אצלו ל"ע שהוא לא בריא אז הכול נגמר, הרי שאף שהוא רוצה להתעשר הוא משועבד למשהו שיותר חזק ממנו. כל אחד מבין שיש כוח יותר חזק ממנו, אפילו האפיקורס מבין שיש כוח יותר חזק ממנו, הוא רוצה מה שהוא רוצה אבל הוא מבין שחוקי הטבע חזקים ממנו, וזה אומר שאתה משועבד, כי אתה רוצה ויש משהו שאינו נותן לך!

בכל המהלך עד כה עוד לא תירצנו למה יהודים נקראים 'בני חורין', אלא הוכחנו שגם המצליחים בגשמיות ועניני העולם משועבדים למשהו, וזה קושיא על הקושיא, וזו מציאות, שכל אדם משועבד תחת חוקי הטבע, ואי אפשר להתווכח עם מציאות!

מהו בן חורין?

עתה ננסה למצוא מהלך של תירוץ לקושיא למה יהודים הם הבני חורין האמיתיים, כל אחד יכול למצוא ולהביע זאת בנוסח שלו, אנו ננקוט כאן בדרך מסוימת. ניקח לדוגמא, אדם שבמשך תקופה ארוכה מתעורר כל בוקר בשעה מוקדמת, הוא מצליח בכך גם אחרי חתונה ובימים של ערב פסח שהיה ער עד מאוחר בלילה, ולמעשה הצלחתו לקום כל יום זה סוג של שיעבוד, הוא משועבד לרצון שלו לקום גם כשהוא עייף. אך אם נתבונן נראה שאנשים בסתר לבם מעריכים אותו, ויש שאף מקנאים בו. ולכאורה יש לשאול למה זה כך, מה ההסבר שמקנאים בו? והתשובה היא, שהאדם שרואה את הצלחתו אומר אני מקנא כי אני גם רוצה אך איני מצליח, גם לי יש רצונות אבל איני מצליח להגיע אליהם, ואילו אותו פלוגי רוצה ומגיע לאן שהוא רוצה. וזה מפתח ההבנה מה נקרא באמת 'בני חורין', בשפה פשוטה, 'בן חורין' הוא מי שרצונותיו הפנימיים באים על סיפוקם.

הרצון הפנימי

נקודת הדברים היא, שיש שתי כוחות באדם, יש את הכוח הפנימי שזה כוח הנשמה, ויש את הכוח החיצוני שזה כוח הגוף. גם לנשמה וגם לגוף יש רצונות, אך הרצון האמיתי ומהות האדם הוא הפנימי, ואפשר להוכיח זאת אף בלא אמונה, כי רואים שהרצון הפנימי הוא חזק יותר, זה דוחף אדם להתאמץ הרבה יותר, וזה מביא לאדם סיפוק

לשחוט את הצאן להראות לנו שאין לה חשיבות אצלנו, וכשיגיע הזמן שנצטרך לתת דין וחשבון 'לא יועיל הון ביום עברה' (משלי י"א, ד), הכל יהא בטל ממילא, אדם יידע שכל העשירות והכבוד זה כלום. והמצוה לשחוט את הפסח ניתנה לנו דווקא בימי צאתנו ממצרים שיצאנו מעבדות לחרות, להראות שהיציאה היא כדי שנהיה בני חורין באמת ולא משועבדים לעבודה זרה של כסף, להראות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה (אבות פ"ו מ"ב). כי מי שמבלה כוחו בהשתדלות להשיג ממון, וכן בכל התאוות ודברים גשמיים, הוא מקריב את עצמו ואת כל מהותו בשביל לקבל תאוות, והרי הוא בכך עבד משועבד הרדוף אחריהם ואין לו כלום, כל כולו להוט ומשועבד לכסף וזהב ואינו יכול אף ליהנות מהעולם, הוא משתגע ומאבד את כוחותיו. ומה יש לו מזה שהוא יצא ממצרים, הרי הוא הכניס את עצמו תחת שעבודים אחרים, בלילה לא יישן וביום לא ינוח, הוא החליף שיעבוד זה בשיעבוד אחר!

שלב ב'

וכי מי שאינו ירא שמים אינו מוגבל?

ובדברי ה'בני יששכר' הללו עדיין לא מונח התירוץ על הקושיא, אלא מזה נקח להקשות קושיא על הקושיא. כי יש לשאול האם רק יהודי ירא שמים הוא המוגבל היחיד, וכי מי שאינו ירא שמים אינו צריך לקום בבוקר לעבודה, וכי הוא לא משועבד לסדר יום מסוים, וכן לצרכי הכבוד והתאוה שהוא מרגיש מוכרח שיהיו לו ואין לו דרך להירגע בלי לקבל את זה. הרי בשביל מעט כבוד הוא מוכן לעשות הכל, וכפי שהעולם אומר 'כמה בזיונות אדם מוכן לקבל בשביל קצת כבוד', וזה מפני שהוא חש שאין לו ברירה. אדם שאוהב כבוד ומפרסם את מעלותיו ברבים, זה מראה כמה בתוך תוכו לא טוב לו, הוא דורש את הכבוד כדי לחוש איזה סיפוק מדומה. בקנאה תאוה כבוד אפשר לראות כמה אין לאדם שליטה לעצור בעצמו, אדם שמשותק לקבל כבוד ופתאום נודע לו שפלוגי קיבל כבוד יותר ממנו, הוא מרגיש חסר אונים ונעשה ממש משוגע ומופרע. או אדם שמוכר ומרויח, ופתאום קונה ותיק עוזב אותו והולך לקנות אצל המתחרה שלו, הרי אין לו דרך לעזור לעצמו, הוא אינו בן חורין אלא משועבד לכוח שאין לו שליטה עליו. נמצא שבכל עניני העולם יש דברים שאין לו שליטה עליהם, ואף אם ירוץ בכל כוחו וינסה לתפוס זאת, ואולי יעלה בידו פעם או פעמיים, הרי בכל זאת הוא משועבד לקבל את זה ולא תמיד הוא מצליח.

הידיד משועבד

כשמדברים לילדים בשפה שלהם, אפשר להמשיל זאת לילד שרוצה משחק מסוים, הוא בא ואומר לאביו שלכולם יש את זה, ואביו אומר לו: 'אנחנו לא קונים את זה, כי אצלינו בבית לא מכניסים דבר כזה, או כי זה יקר מידי'. או שהאבא אומר לו כבר קניתי לך אתמול משחק ולא קונים כל יום, או שמתווכח עם הילד שלא לכולם יש את זה. בכל אופן, האבא שולט על הילד, ולכן גם אם הילד רוצה הוא לא תמיד מצליח, ובאמת כיון שילד משועבד להוריו ואין

אנו אומרים כל יום בברכת אמת ואמונה בערבית 'יוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם' - הקב"ה עשה אותנו ביציאת מצרים בני חורין לעולם, 'ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים', ועתה נהיינו בני חורין! ויסוד זה - יסוד גדול הוא לעבודתנו, ננסה להעמיק בזה, ולבאר איך אפשר להנחיל זאת לבנים כראוי בדרך של שאלה ותשובה. וכפי שכבר נתבאר שהענין של שאלה ותשובה הוא להתבונן מה היה הבן שואל אם היה לו כוח הסברא, מה הדבר שאני מכיר שנוגע ומכאיב לו, אלו הן הנקודות המפריעות לו ורק אין לו המילים לאומרם, 'את פתח לו'.

ומתחילה יש לנו לברר היטב אצל עצמנו ולהסביר זאת לכל אחד מהמסובין, למה באמת אנו נקראים 'בני חורין', הרי לכאורה אנו מאוד מוגבלים, כל אחד בחלקים שמתקשה בו, אם זה בקביעות עתים לתורה, אם זה במה שאסור לאכול, או במה שצריך להיזהר בשמירת העינים ולפרוש מטכנולוגיה, כל זה נראה ממש שיעבוד. ויש מי שבתוך תוכו שואל את עצמו למה להיות כל כך קשור ומוגבל, למה לא לחיות יותר רגוע ומשוחחר.

וכדי לענות נכון על שאלות אלו ולהניח את הדעת באמת, אין די באמירה בעלמא, להסביר שזהו הבן חורין האמיתי, כי הוא אינו מרגיש שזה כך. ולכן ציוו אותנו לעשות בלילה הזה פעולות של חרות, כגון החיוב לאכול בהסיבה, וגם מה שנהגו שבעל הבית לובש קיטל ומתנהג בגינוני מלכות, כי ככה התשובה באה עם רגש ובאופן מוחשי, אבל זה עדיין לא התשובה.

שלב א'

להקשות על הקושיא

ולעצם התשובה מה נקרא חרות, צריכים אנו למצוא את המילים הכי פשוטות ומובנות, כי אם נאמר מילים עמוקות מידי, או מילים שכבר מוכרות לכולם, לא יהא בהם כדי להניח את דעת השואל ונמצא שעדיין לא קיימנו את מצות הסיפור, לכן צריך סייענת דשמיא לומר את המילים הנכונות, ותן לחכם ויחכם עוד. אך לפני שניישב את השאלה כדאי לנו קודם כל לערער אותה, וכפי הפתגם השגור בפי הבריות שיהודי מתרץ קושיא עם קושיא, אין זו בריחה מהקושיא וגם לא תירוץ אמיתי לקושיא, אלא הרעיון בזה הוא שכאשר יש לאדם קושיא, הוא מרגיש צודק וקשה לו לקבל תירוץ הסותר את קושייתו, רק אחרי שהוא נכנע ומבין שהוא צריך לחפש תירוץ אז יש מה לנסות לתרץ לו, זה גורם שהמוח שלו יפתח ויבין שהענין אינו פשוט וברור כפי שסבר תחילה.

צאת מן השיעבוד

כי הנה איתא בבני יששכר (חודש ניסן ד, ד פסחים פח, ב), שקרבן פסח בא מן הצאן שזה ענין המורה על עשירות, ככתוב (עקב ו, יג) "עשירות צאנך" ואמרו חז"ל (תולין פד, ב) שנקראו כן על שם שמעשירות את בעליהן, והקב"ה צוה אותנו

הרעיונות

יש היום תוכנית שנקראת 'שתיים עשרה צעדים' לצאת מהרגלים רעים, וזו הדרך היחידה להיגמל מכך.

והעיקרון בזה הוא להבין שיש כוח חזק ממך שיכול להוציא אותך מזה, ולדידם זהו כוח חזק עלום, אך לדידן אנו הרי יודעים שזו האמונה, להאמין שיש רבש"ע שמצווה אחרת, ולהתפלל אליו! זה הראיה הכי גדולה שאנו בני חורין!

אדם שמצליח לקום כל יום מוקדם, הרי הוא מצליח להגיע למלא את הרצון הפנימי שלו, הגוף שלו סובל מזה, הוא קם ממיטתו גם כשהגוף דורש שינה, כי הוא מבין שהגוף הוא רק חיצוני. כשאדם מגיע למילוי הרצון הפנימי מביטים עליו בהערכה ומוקנאים בו, כי רואים אדם שפנימיותו רצתה להגיע למשהו והוא הגיע, ואף שהיה לו גדר סביב הוא שבר את הגדר, הוא ביקש מהקב"ה שיעזור לו, והקב"ה אמר לו בחרתי בך ונתתי לך את הכוח של תפילה 'בכל קראנו אליו', לכן אני עוזר לך. דבר כזה נקרא 'בן חורין', כי הוא הגיע למה שהוא באמת רצה להגיע. מה שאין כן אדם שרוצה להיות גביר העיר, שיהיה לו הרבה כבוד, זה אינו הרצון הפנימי שלו, וכיון שהנשמה אינה רוצה את זה, אז רק מי ששכלו מאוד נמוך יכול לקנא בו, כי באמת גם אם הוא נראה מאושר הרי שבליבו הוא מרגיש מרירות. הוא רצה כסף או כבוד והשיג את זה, אבל היות שאי אפשר להדחיק את הרצון הפנימי, הוא נשאר תמיד במלחמה, יש לו טענות על כל העולם, והוא אינו קולט שזה הוא עצמו שחסר לו סיפוק אמיתי!

נקודת הדברים היא, שכאשר מגיע אדם למילוי הרצון הפנימי שלו אז הוא שבר את החומה ומרגיש שלימות עם עצמו, הנפש שלו מרגישה בת חורין, יש לו סיפוק אמיתי, ועניני הגוף החיצוני לא מפריעים לו. מה שאין כן במילוי רצון כל ההבלים של הגוף, הוא אף פעם לא יהיה מרוצה, כי אי אפשר לכבות את הרצון הפנימי, ויש לו יסורי נפש!

דבר זה הוא כלל מוסכם וברור ואין בזה שום יוצא מן הכלל, שכל מי שנופל ברוחניות ומתרחק מהקדושה אינו שמת, אין לו סיפוק אמיתי, זה תמיד הולך יחד, וזו מציאות ברורה שאין החי מכחיש את החי, אין אפילו אדם אחד שיש לו סיפוק אמיתי בעשיית דבר האסור. וזה מפני שהכוח הפנימי שלו שהוא עיקר האדם, לא בא על סיפוקו, ולכן הוא נשאר כל הזמן במלחמה.

כח הנשמה

ולכן בבואנו להסביר את ענין החרות, חשוב מאוד שנבין שיש לכל אדם שתי סוגי רצונות, הבן חורין שולט על הגוף, והמשועבד אין לו שליטה על הגוף. וזה הענין שרואים לדאבוננו שכל אלו שהם מכורים לכל דבר שלילי, אין להם שום שליטה לעצור את עצמם, כל המומחים אומרים שהתמכרות זה הדבר הכי גורא, אפשר לבחון זאת במציאות ולהסכים עם האמת, שמי שאין לו כוח הנשמה אינו שולט על הגוף. יש ל"ע אנשים המכורים לדברים מכוערים ונתפסים על כך לבית סוהר, וכשיוציאים חוזרים תיכף לסוהר, ואם נשאל אותם: 'וכי לא הבנתם שזה לא כדאי, שיהיה לכם בדינות', אין להם מה לענות, כי הם פשוט אינם שולטים בעצמם. אדם שהחליט מאה פעמים להתאפק ואינו מצליח, זה מפני שהוא אינו עובד על עצמו לחזק את כוח הנשמה ולהיגמל מהרגליו הרעים, וממילא הוא אינו שולט על עצמו, ולא יעזור לו כלום.

יהודי יש לו כוח להתגבר

יש כח הגוף ויש כח הנשמה, ובכל דבר צריך להבחין מי רוצה את זה, הגוף או הנשמה, אם הוא אינו מצליח להתאפק הרי הוא משועבד לגוף, וצריך לשבור את החומה. הקב"ה נתן לנו ביציאת מצרים כוחות הנשמה מיוחדים להתגבר על הגוף, גם על פי סוד קיבלנו ביציאת מצרים הרבה ניצוצות הקדושה שזה חיזוק לנשמה, וזה הביא לנו שכוחות החרות התחזקו. יהודי יש לו כוח להתגבר ולהתאפק, ובשעה שהוא מתגבר יש לו אמנם צער, אבל הוא מצליח להגיע להיות בן חורין אמיתי. גם מי שיש לו בעיות בחיים, לא הכל עולה בידו כמו שהוא רוצה, בכל הענינים הגשמיים, בבריאות בפרנסה ובנחת, בכל זאת יסוד גדול ביהדות הוא שאפשר עם כוח הנשמה להמשיך לעבוד את הקב"ה עם אותם כוחות, ובאופן זה הוא בן חורין אמיתי.

שלב ב'

על הנפש לא נגור!

ובזה ראוי לפרסם גילוי שיכול לעזור להרבה

יהודים שדרכי חייהם אינם עולים בידם כפי שהיו רוצים.

מעשה

אברך חסידי בשם הרה"ח רבי שמשון קוט ז"ל (נלב"ע בשנת הגדול תשפ"ב) התבשר בבשורה הנוראה שמקנת בו המחלה הנוראה ל"ע. קרא לידידיו ואמר להם: "הנה סדר העולם הוא שאדם שמתייסר בייסורי הגוף אזי גם נפשו מתייסרת, כי הייסורים של הטיפולים נוטלים גם הרבה כוחות הנפש, וכמו שרואים שאדם שחלה והבריא אינו חוזר לכוחות הנפש שהיו לו מוקדם, מרוב שנחלש בהם. אמנם האמת היא שהקב"ה גזר רק על הגוף להתייסר ולא על הנפש, ואם הנפש תתייסר או לא זה בחירת האדם!" ואמר להם על עצמו: "איני מסכים להתייסר בייסורי הנפש, הנפש שלי אינה חולה והיא יכולה להמשיך הלאה בחיות מלאה! ואכן חברי מעידים שבכל התקופה היה מלא שמחת חיים, הוא המשיך לחיות ולעבוד את ה' על אף הטיפולים המרים.

הבנה למעשה

ובאמת עצם זה שיהודי חולה מסוגל לומר דבר כזה, אין לך בן חורין גדול מזה, הנפש שלו היתה בחרות. ואם נביט סביבנו נראה הרבה יהודים יראים ושלמים שגם אם לא הכל חלק אצלם, הם עוברים מצבים קשים, בכל זאת הם ממשיכים לחיות בשמחה ואמונה. זהו בן חורין אמיתי, שהוא מסוגל להצליח להוציא את הרצונות הפנימיים שלו בכל מצב. וגם אם הוא אינו מצליח במאה אחוז, זה אולי מפני שהיה חסר לו תפילה על כך, או מפני שכמוכן היצר הרע עובד בכל הכוח להחליש, אך בכל זאת כמה שהוא מתחזק להמשיך, הרי הוא מגיע בזה למה שהרצון שלו שואף, והוא בן חורין. גוי לא קיבל בכלל נשמה כזו, אין לו בכלל את הכוח שיכול להרגיש את נשמתו ולהחזיק מעמד במצב קשה, הוא מרגיש רק את הגוף, וזה לא מביא לו שום חיות פנימית. והראיה הכי גדולה היא כשבאה ל"ע עת צרה, שיהודי יכול להישאר שמת, אבל גוי אינו מסוגל לזה!

מעשה

לפני תקופה הקראנו מכתב מהרה"ח ר' אברהם דוד [בן שרה בלומא לרפ"ט] וזייס שליט"א, שהוא יהודי שכבר למעלה משבע עשרה שנה משותק בכל חלקי גופו מלבד בעיניו, ובכוח מבט עיניו הוא כתב מכתב לאיזו אשה של"ע מצאו אצלה גם כן מחלה כזו של ניוון שרירים, והיא התנגדה לכך שיכניסו לגופה צינור לנשימה כדי שתוכל לשרוד בחיים, באומרה איזה סוג חיים הוא זה, ור' אברהם דוד עווד אותה להכיר בערך האמיתי של החיים גם בצורה נוראה כזו. הוא ביאר לה, שאצל גוי החיים שלו אינם חיים אם הוא לא יכול לעשות מה שהוא חפץ, לראות להסתובב ולהינות מהחיים, ולכן הוא בוחר במיתה, אם הוא מוגבל הוא מעדיף למות, אבל יהודי יודע ששעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, שעה שהוא יכול להגיע בה לרצון הפנימי, לעבוד את הקב"ה, לנצח את היצר הרע, יפה יותר מכל חיי העולם הבא!

הבנה למעשה

זהו בן חורין אמיתי, מי שיודע מה תכליתו, מה רצונו הפנימי, ומה כוח הנשמה שלו!

שלב ב'

בן חורין – הדרך להיגמל

מהרגלים רעים

הנה הדרך להוציא ולגמול אדם מהרגל רע, כמו כל אלו שמכורים ל"ע להרגלים רעים, כגון עישון וכדו', יש היום תוכנית שנקראת 'שנים עשרה צעדים' לצאת מזה, וזו הדרך היחידה להיגמל מכך. והעיקרון בזה הוא להבין שיש כוח חזק ממך שיכול להוציא אותך מזה, ולדיים זהו כוח חזק עולם, אך לדין אנו הרי יודעים שזו האמונה, להאמין

שיש רבש"ע שמצווה אחרת, ולהתפלל אליו! זה הראיה הכי גדולה שאנו בני חורין, הכאב הכי גדול לאדם זה שהוא משועבד להרגלים ואינו שולט בעצמו. היה מעשה באדם שהיו צריכים לנתחו כמה פעמים בגלל מאכלים שהזיקו לבריאותו, ואחרי שנרפא לא שלט בעצמו ולקח מונית ונסע שעתיים לקנות את המאכל שהזיק לו, כי הוא היה כל כך משועבד וקשור בחבלי עולם הזה. לעומת זאת יש הרבה יהודים סביבנו שלקחו הרגל רע ונגמלו ממנו, יש אדם שעד לפני כמה שנים היה איש פשוט ולקח את עצמו באיזה עת רצון לטוב, וכבר כמה שנים אוהז בדרך הטובה, הוא שינה הרגל והשתחרר ממנו.

אדם שהיה לו הרגל לעשן, או שהיה מכור לכלי מכלים שונים, אם יום אחד הוא הצליח להיגמל ולזרוק את זה, הוא מצליח להסתדר בלי זה, אז הוא נעשה בן חורין, הוא נעשה בן אדם חדש. האמת היא שאין דרך אמיתית לצאת מהרגלים רעים, אבל יהודים מצליחים כל אחד לפי דרגתו, וזאת משום שהקב"ה נתן לנו כוח מיוחד לצאת מעבדות לחרות. אדם שלא היה לו קביעות עיתים לתורה, או שלא היה מסוגל לקום מוקדם, ושינה את עצמו לטובה, זה הפירוש בן חורין!

שלב ב'

כיצד מסבירים לילד?

כשמדברים לילד צריך לדבר אליו בשפתו, בדרך פשוטה לפי דרגתו, להסביר לו שהרגלים רעים באים מרצון הגוף והקב"ה נתן לנו כוח להתגבר על זה. להביא משלים מאנשים שאנו מכירים, ולהוכיח עד כמה הם באמת בני חורין, הם אינם משועבדים למה שהגוף דורש מהם. להסביר שגוי בכלל לא מסוגל להבין ולהאמין בכוח המעצור שיש ליהודי, בשמחת החיים שיש ליהודי. כשהם רואים כל מיני הנהגות אצל יהודים הם שואלים וכי דורשים ממכם עד כדי כך, משהו מכריח אתכם ועוקב אחריכם, הם לא מבינים שזה הרצון האמיתי שלנו.

רק דבר אחד מעכב את שמחת החיים, אם אדם לא מוציא את הרצון הפנימי שלו או שאינו יודע מה הוא רוצה, אז הוא מתבלבל. או אם משהו חיצוני אוסר עליו והוא אינו מבין שזה טובתו ורצון נשמתו הפנימית, אז הוא מרגיש משועבד, ההורים אינם מרשים לו או המשגיח מונע בעדו, הוא משועבד כי לא הוציא וגילה את הרצון הפנימי שבו. אך בו ברגע שישאל את עצמו ויבין מה הוא רוצה, אז אף אם לא יצליח מאה אחוז ויש לו כאב לב, הוא ישתמש בכללי הביטחון והתפילה, והקב"ה יעזור לו להיכנס למשפחת המנצחים, הבני חורין.

אין די בכך ששוחקים על המצליח בגשמיות, ומוכיחים שהוא לא בן חורין, כי כאמור זה רק קושיא על הקושיא. אלא צריך גם לתת לילד להבין שכל יהודי הוא בן חורין, שיבין מדוע הוא מקנא במי שמצליח ברוחניות, כי הוא בן חורין, ולהסביר לו שגם לאותו פלוני היו נסיונות וקשיים. ואציין לדוגמא את הגאון הגדול ר' חיים קנייבסקי זצ"ל, שהוא היה בן חורין אמיתי, כי הוא הצליח להגיע להשגות גבוהות בתורה. וכך גם כל יהודי אפילו פשוט ביותר, אם היתה לו איזו מידה רעה, כגון שלא היה יכול לראות בטובת חבריו או לדונן לכף זכות, והוא התגבר על זה, הרי הוא בן חורין. גוי אינו יכול לעשות את זה. צריך להסתכל על יהודים כאלו בעין טובה, וגם אדם אצל עצמו יש לו לראות מה שהצליח, מה שהוא התקדם וקדע מעצמו עבור רוחניות והוא כבר לא אותו דבר, כי הנה הוא בן חורין בענין זה.

לדאבוננו העולם אומר בדרך צחות שיש אנשים שמתים בגיל עשרים וחמש וקוברים אותם בגיל תשעים, זאת משום שבגיל עשרים וחמש כבר התייאשו משאיפותיהם. לפעמים האדם הוא כל מבלבל, וצריך פשוט להחיות אותו, זה המפתח שנוכל להכניס כוחות רוחניים בגוף, שמשחררים אותו מהבלי העולם!

וה' יעזור שנצליח בכך, להיות בני חורין אמיתיים, לעבוד את ה' יתברך בלבב שלם!

פסח - המפתח לעשות שינויים בעולם!

מאמר כללי בענין הווייתנו בהג הפסח, ובענין החינוך הנרצה לכנינו כימונו אנו

קריעת ים סוף.

קראנו אליו, כלומר, שכאשר יהודי עומד ומתחנן לבורא, ומבקש ממנו בקשותיו, הרי הוא מתחבר להש"ת ומוריד למטה לעולם את קדושת הבורא. בכוח קדושה זו מסתדרים כל עניינינו ומשתנים לטובה.

סוד כל מעשה. כמו כן בכל מעשה מצוה ובכל עת שהוא מתחבר לבורא, וכפי שהספרים מאריכים הרבה, שזה סוד עבודת האמונה והבטחון שהאדם יחיה עם התקרבות לבורא ואז יידע שכל הצלחתו תלויה בזה. כל עובד ה' מכיר את עצמו, שכאשר הוא משכים בבוקר בזמן ועושה הכנה ראויה לתפילה בהתבוננות היטב, ומתפלל בהשתפכות הנפש ובכוונה טובה, ושומר על קביעות העיתים ללימוד, אזי רואה הוא בעצמו שה' עמו בכל אשר יפנה, ובכל אשר יעשה ישכיל ויצליח - לעומת כן, לפעמים כאשר הוא נרפה ומתעצל בעבודת הבורא, רואה הוא שהעניינים מסתבכים ואין לו הצלחה בכל אשר יפנה.

ולפעמים הקב"ה בעצמו מעורר את האדם לכך. כאשר הוא סמוך ובטוח בעצמו ומתכנן את מהלכי חייו ללא שימת לב לבורא המלווה אותו על כל צעד ושעל, אזי משמים מסובבים שתהיה לו תקלה קטנה ומביכה, כדי שיתפוס את עצמו לפתע ויזכר מהבורא שיש לבקש ממנו ולהתחנן על כל דבר.

סוד החירות. זהו סוד החירות של ישראל. הם בני חורין, כי יש להם את המפתח לכל הבעיות שבחיים. יש להם את האפשרות למצוא פתרון לכל בעיה ולהביא מזור וישועה בכל ענין.

הגוי דומה לאותו אסיר הנעול מאחורי מסגר ובריה, חסר אונים וחסר ישע. אין לו כלום בעולמו אלא מה שמשלשלים לו מארובות תקרת בית הסוהר.

לעומת כן, היהודי הוא כאותו אסיר שקיבל את מפתחות בית מעצרו. הלה יכול לצאת ולדאוג לעצמו למאכלים משובחים, ולפעול עבור שחרורו ולכל מה שיחסר לו. כי יש לו את המפתחות.

כך אנו בני ישראל קיבלנו לביל חג הפסח את המתנה הטובה הזו. העניקו לנו את המפתחות שעשויות לפתוח לנו כל דלת ושער נעולים ומסוגרים.

יש לנו את מפתח הרוחניות - ההתקרבות לה', שזה ע"י קיום מצוות, תפילה, אמונה ובטחון.

אך זאת למודעי כי לא כל תפילה מועילה. אם חלילה האדם אינו עושה את רצון קונו כראוי, הרי התפילה אינה מחברת אותו מיד לאביו שבשמים. כפי שבלמוד התורה, אם התורה אינה נקיה כראוי, במחשבות

כוח הרוחניות. ניתן לקרוא לזה בשם 'אמונה' או 'בטחון' ואף 'תפילה', אך השם הכולל הוא 'רוחניות'. כאשר מערבים את הרוחניות לתוך ענייני וקשיי הגשמיות, אזי הרוחניות גוברת על הכל. מאז קריעת ים סוף נעשה הדבר למציאות שכאשר יהודי משתף את הקב"ה במשעולי חייו מיד נהפך הטבע כולו לטובתו.

סודות של יהודי

זה דבר מיוחד שיש רק לבני ישראל, ולא אצל אומות העולם. ויש להתבונן בכך.

הכוח שיש ליהודי. ראשית, צריך לדעת שאומות העולם כל מטרות היותם בעולם הוא למען בני ישראל, כדי לסייע להם בעבודת הבורא, ולחילופין כדי להביא להם נסיונות. מעבר לכך אין להם שום מעמד ותפקיד אחר בעולם.

אם יהודי יכול לחולל שינויים בהנהגת העולם, בכוח התפילה ועבודת הבורא, אצל גוי אין כלל מציאות כזו. הגוי יכול לחולל חידושים בתוך הטבע ולשדד מערכות בתוך מסגרות העולם, וכפי שחונן אותם הבורא, כדוגמת חכמת הטכנולוגיה, שכידוע מובא כבר בזוהר הקדוש (וירא ק"ז, א) שבאחרית הימים תרד חכמה גדולה בעולם, וכפי שראינו שלפני כמה מאות שנים החל העולם לשגשג ולהתפתח באופן מבהיל, ולאחרונה הכביד מאוד עם התפתחות הטכנולוגיה, שכל זה נעשה על ידי גוים במטרה לשרת את כלל ישראל.

אולם, אין כוח לגוי לחולל שינוי שישבור את כללי הבריאה. כי אין לו את החלק הרוחני שיכול לגבור על הגשמיות. זה יש רק בכוחו של יהודי המגיע עם שמו של הקב"ה, ועם כוח הרוחניות שמסוגלת לשבור ולרתום את כל כוחות הטבע הגשמי למען מטרת הבריאה - עם ישראל.

שכן כפי שאדם יודע שכדי לשבור שולחן עליו להביא חפץ חזק יותר וחד יותר מהשולחן, רק כך יוכל לשבור אותו. כמו כן אי אפשר לשבור את הגשמיות אלא ע"י דבר חזק יותר שזהו הרוחניות.

כוח זה קבלו ישראל מאז שנעשו בני חורין, ומאז ועד היום יש להם את הכוח הלו להביא את הרוחניות לעולם ולחולל בו שינויים.

סוד התפילה. זהו סוד כוח התפילה. הקב"ה נתן לנו מתנה שהוא שומע את תפילתם של ישראל בכל

כאשר אנו עומדים בימי חג הפסח - ימי יציאת מצרים בעבר ובהווה, עלינו להתבונן ולמצוא את הדרך לקבל חיזוק מימים נשגבים אלו.

הנסיין הראשון

החירות נשלמה. ביום הראשון של פסח קיבלנו מתנה - להיות בני חורין. כל אחד מאתנו נהפך לבריה חדשה. בן חורין. זו מציאות חדשה שהאדם משתנה הודות למציאות זו על כל צעד ושעל בחייו.

מציאות זו יצאה מן הכוח אל הפועל ביום שביעי של פסח. כפי שכתבו הפוסקים כי קריעת ים סוף הוא חלק בלתי נפרד מסיפור יציאת מצרים. כאן נשלמה היציאה לחירות.

טרם הגיעו לים סוף עדיין לא היתה המציאות של "הים ראה וינס", דהיינו, שהטבע כולו כפוף ומשועבד לכלל ישראל. אף שבמצרים כבר ידעו היהודים מסוד התפילה והזעקה לד', ושהקב"ה עונה להם בכל קראם אליו - אולם המציאות הזו שהים נס מפניהם והירדן ייטוב לאחור, זה עדיין לא היה ידוע להם.

אמנם המצרים ספגו עשר מכות, אך היה זה יכול להיראות כנקמת ד' בגוים ולא יותר. בעת קריעת ים סוף נודעה המציאות החדשה.

למה הדבר דומה, למי שהתמנה ביום בהיר לתפקיד רם ונישא, וכאשר הוא שואל ומתמיה במה יזכר הדבר שהוא עלה לגדולה, יאמרו לו עמוד והמתן זמן מה עד שתראה בעצמך לפתע איך כל הדברים משתנים. איך מכבדים אותך ומעמידים אותך ככותל המזרח וכהנה.

כך גם כשיצאו ישראל ממצרים ונעשו בני חורין, עדיין לא ידעו בעצמם במה מתבטאת חירות זו, והיה להם להמתין עד צומת הדרכים הראשונה שנקלעה לפניהם, קושי גדול של מערכות הטבע העומדות נגדם. או אז ראו את גודל הענין הנשגב של חירות. אז ראו את המציאות החדשה שהטבע משועבד להם לגמרי.

אמנם חז"ל (מכילתא טו, ב) אמרו "ראתה שפחה על הים", הכל ראו את גדולתו של הבורא ואמרו: "זה א-ל וואנהו", אבל באמת ראו במעמד זה גם את שגב גדלם של בני ישראל עצמם לאחר שיצאו ממצרים.

וכמובא באור החיים הקדוש (בשלח ד, כו) שמאז קריעת ים סוף, בכל הדורות, הטבע משועבד לגמרי לעמלי תורה, וכמסופר על רבי פנחס בן יאיר, ועוד. אף אצל אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זיע"א ראו את הפלא הזה שהיו יכולים לעבור את הנהר בנתינת ה'גארטל' שלהם על המים. מציאות זו החלה מעת

הרעיונות

כל עובד ה' מכיר את עצמו, שכאשר הוא משכים בבוקר בזמן ועושה הכנה ראויה לתפילה בהתבוננות היטב, ומתפלל בהשתפכות הנפש ובכוונה טובה, ושומר על קביעות העיתים ללימוד, אזי רואה הוא בעצמו שה' עמו בכל אשר יפנה, ובכל אשר יעשה ישכיל ויצליח - לעומת כן, לפעמים כאשר הוא נרפה ומתעצל בעבודת הבורא, רואה הוא שהעניינים מסתבכים ואין לו הצלחה בכל אשר יפנה.

ולפעמים הקב"ה בעצמו מעורר את האדם לכך. כאשר הוא סמוך ובטוח בעצמו ומתכנן את מהלכי חייו ללא שימת לב לבורא המלווה אותו על כל צעד ושעל, אזי משמים מסובבים שתהיה לו תקלה קטנה ומביכה, כדי שיתפוס את עצמו לפתע ויזכר מהבורא שיש לבקש ממנו ולהתחנן על כל דבר.

סוד החירות. זהו סוד החירות של ישראל. הם בני חורין, כי יש להם את המפתח לכל הבעיות שבחיים.

יש להם את האפשרות למצוא פתרון לכל בעיה ולהביא מזור וישועה בכל ענין.

הגוי דומה לאותו אסיר הנעול מאחורי מסגר ובריה, חסר אונים וחסר ישע. אין לו כלום בעולמו אלא מה שמשלשלים לו מארובות תקרת בית הסוהר.

לעומת כן, היהודי הוא כאותו אסיר שקיבל את מפתחות בית מעצרו. הלה יכול לצאת ולדאוג לעצמו למאכלים משובחים, ולפעול עבור שחרורו ולכל מה שיחסר לו. כי יש לו את המפתחות.

האמונה והתפילה

יש כאן גם סוד גדול בדרכי החינוך.

שם שמים שגור. לדוגמא: אברך כולל פונה

לאביו חצי שנה אחרי החתונה ואומר שרוצה לעזוב את הכולל, כי נפשו קצה מעמל התורה רח"ל, האב אינו יודע את נפשו ומנסה בכל כוחו לשכנעו שימתין עם החלטתו וימשיך ללמוד בכולל עוד תקופה.

והיה אם האב יש לו מוח בקדקודו ופועל עם המפתח הנכון, אזי הוא נוטל את ספר התהילים ושופך ליבו כמים שהקב"ה ישלח סייעתא דשמיא לבנו וישנה את דעתו.

וכאשר הבן מגיע ומבשר לאביו שלאחר 'שנועץ עם מאן דהו' הוא החליט להמשיך לעת עתה את חוק לימודיו בכולל, על האב להיזהר מאוד שלא להגיב באופן של "טוב מאוד, זה מה שאמרת לך לעשות וכדומה", אלא עליו להשיב בשפה של אמונה וחיבור לה: "דע לך בני היקר שהצעד שרצית לעשות הכאיב לי מאוד וגגע בנפשי עד שהחלטתי לפנות לאביו שבשמים, התפללתי וביקשתי שתזכה להמשיך ולחבוש את ספסלי הכולל בהצלחה גדולה".

דברים יקרים כאלו יורדים ומחלחלים עד עמקי הנפש, וחורשים תלמים של אמונה איתנה. הבן ילמד לדעת את הקוד. להכיר את המפתח להצלחה בחיים על כל צעד ושעל.

תמיד ראוי לדבר על הילדים הרכים בשפה עדינה של אמונה ולא בנימה של שתלטנות, מה שעלול לתת הרגשה שהאב פועל מתוך מניעים גשמיים של תאוות ניצחון וזה מסוכן מאוד לנפש הבנים.

היסוד והסוד. בכלל, צריך לדעת שכל מי

שמסתובב בעולם עם הרגשה שכל דבר אפשר להשיג עם כוח ועצם ידי, בתחבולות והתחכמויות, ואיש את רעהו חיים בלעו - סימן הוא שאין לו שום שייכות עם הענין של יציאת מצרים. הוא כלל אינו בן חורין. אינו חי עם הידיעה שיש לנו אב גדול שמנהיג את כל העולם ומבלעדו לא תיפול שערה ארצה. אך מי שהשיכל להכיר את בוראו הוא הבן חורין האמיתי שידוע שהכל ניתן להשיג בבקשה מהבורא. בכל עת שהוא נתקל קושי ומחסום הוא 'מאיים' מיד שידבר עם אביו... והכל מסתדר ובא על מקומו בשלום.

זה גם היסוד לחינוך הטהור שיצליח לכל נסיונות החיים. הרי לפני עשרים וחמש שנים לא חינוכו שום ילד ובחור כיצד להתמודד עם נסיונות הטכנולוגיה, כיצד יכול היום אברך מבוגר להתחזק בנסיונות אלו? - התשובה היא, שהעניין לו את המפתח כיצד להתגבר על כל דבר. לימדו אותו שיש לפנות אל הבורא ולהביא את אביו שבשמים לכל צומת של ניסיון, ואין הבדל כלל איזה סוג של ניסיון.

כמו כן כל קושי וכל ניסיון, הכל משתנה אצל כל אדם, ובכל זמן וכל מצב. אין לנו אלא ללמד את עצמנו, את בנינו וצאצאיו, וכל סביבותינו את המפתח להצלחה בכל הדברים.

זה הסוד שקיבלנו בלייל החג. נעשינו בני חורין. יש לנו אב גדול בשמים, ויש לנו את המפתח שעמו אנו פונים אליו ומבקשים ממנו על כל בקשה וכל בעיה של אבנו.

למדנו לבקש ולהתפלל על כל דבר. תפילה שקודם התפילה, ותפילה לפני כל מצוה ולפני כל מעשה. שהדבר יצליח ושיהיה לנו סייעתא דשמיא בכל אשר נפנה תמיד.

יהי רצון שנזכה להביא את השראת השכינה בתחנונים, ונזכה להנחיל את האמונה הזאת והחירות מיצר הרע לנו ולבנינו ודורותינו עד עולם!

הנכון, לבצע את השינוי - הוא לעולם לא יצליח. ואנו נעשה חטא בנפשנו בכך שאנו דורשים ממנו ותובעים ממנו מציאות שהוא לא מסוגל לכך בעצמו.

רק בעזר ה'.

כאמור, הרי אי אפשר לבצע שינויים בעולם ללא כוח עליון. אין מציאות שאדם יוכל לשנות את עצמו ואת הרגליו אלא ע"י תפילה ובקשה מהבורא לסייעתא דשמיא, ולא פעם אחת, אלא בכל יום ויום. כפי שאמרנו חז"ל כי בכל יום יצרו של האדם מתגבר עליו ורוצה להמיתו, כך על משקל זה צריך בכל יום מחדש להתפלל ולהתחנן לבורא לסייעתא דשמיא.

את היסוד הזה עלינו לומר 'ברחל בתך הקטנה' לילדינו היקרים. עלינו לשנן באוזני הילד חזרו ושנן, שצריך סייעתא דשמיא כדי להתקרב לבורא וכדי להצליח בכל פרט ופרט.

עלינו להפוך את השפה שלנו לשפה של הזכרת שם שמים בכל עידן ועידן. כאשר מדברים למשל על הצלחת פלוני ואלמוני, או על כישלון שאירע למאן דהו [באופן שאינו גובל באיסורי לשון הרע] עלינו להדגיש בכל פעם כי הצלחת פלוני היתה בסייעתא דשמיא, ואילו אלמוני נכשל כי לא היתה לו סייעתא דשמיא.

אף אנו, בעת שהצלחנו במשהו אין זה כי אנו מוכשרים ומוצלחים אלא כי הבורא היה בעזרנו. וכאשר נכשלנו במשהו אין זה מפני שפלוגי אשם בכך וכדומה,

בכל עת שהוא נתקל בקושי ומחסום הוא 'מאיים' מיד שידבר עם אביו...

אלא מפני שכך היה רצון השם ולא זכינו לסייעתא דשמיא כי עלינו להתפלל יותר, וכן הלאה.

אם לא נעניק לצאצאים היקרים את המהלך של תפילה ובקשה לבורא, ורק נבוא אליהם בדרישות שישתנו ושישפרו את דרכיהם, הרי אנו דומים לאותו שוטה שהטיל על ראש בנו ארגז שלם מלא ספרים, כדי להחזיר למוחו את התורה הקדושה. הרי חוץ מהעובדה שהבן יזכה לבית החולים עם חבלת ראש, לא יועיל אותו אוויל מאומה כי לא כך מחזירים את התורה בראש.

הוא הדבר, כאשר אנו דורשים שינוי מהבן יקיר עלינו לתת לו את הסוד להצלחה. ואם אנו לא יודעים את הסוד, מה לנו כי נלין עליו?!

וכאשר אנו כועסים וגוערים על הבן שנכשל במשהו ואינו הולך על דרך המלך, הרי זה צער בעלי חיים דאורייתא, שכן מה יעשה הבן ולא יחטא. הרי אין לו שום מציאות להתגבר על נסיונות החיים, שעל כך אמרו חז"ל: "אלמלא הקב"ה עוזר לו אין יכול לו", והרי אכן הקב"ה אינו עוזר לו אם הוא לא ילמד את הסוד שיש לבקש ולהתחנן בכל יום מעומקא דליבא לסייעתא דשמיא.

מדוע אנו באים אליו בקושיא, למה עשית כך ולמה לא הצלחת בכך? - הרי אין כאן שום קושיא. באמת אין לו שום כוחות וכלים להתמודד אם לא ידע את הסוד כיצד אפשר לבצע שינוי בעולם, שזה רק בכך הרחוני של הבורא, ע"י שמעריבים את הבורא בתפילה ובקשה.

חינוך נכון בשימוש בשפת

טהורות ולשמה, אינה פועלת היא את פועלתה כפי שהיא פועלת אצל יהודי נקי וזך הלומד את התורה הקדושה במחשבות טהורות של תשוקה להתקרב לבורא ולעבודתו.

הרי הדבר דומה לחומרי ניקיון (cleaning agents), שלפעמים הם מכילים ליטר ויותר, אך על תג הכלי מופיע כמה אחוזים של 'חומר פעיל' (active ingredients) ישנם בתוכו. כי מה שמנקה ומקרפץ באמת הוא האחוז הקטן של החומר החרף והפעיל, לא המים הרגילים שנמהלו עמו.

כך גם התורה והתפילה של בר ישראל פועלים פועלתם לפי טיב החומר הפעיל שבהן, לפי המחשבות הטהורות, ולפי טיב איכות קרבתו של הלומד והמתפלל לרצון הבורא.

סוד האידישקייט: בשם הרה"ק הדברי חיים'

מצאנו זיע"א מובא שהאור הגדול שגילה מרן האריז"ל הקדוש זיע"א בעולם, חידש לנו שליהודי יש כוחות גדולים להפעיל לשמי רום ולהשיג את גדלות הבורא במדרגות עד אין קץ בכח פנימיות סודי התורה.

אך אורו של מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש זיע"א גילה דבר חידוש יותר, כי האדם יכול להוריד את קדושת הבורא למטה אל תוך חומריות ועוביות העולם הזה, ע"י המחשבות הטהורות של יהודי שעושה את כל פעולותיו אף בדברים גשמיים ככוונה טובה בבחינת 'בכל דרכיך דעה'.

זה הסוד שזכינו לקבל בשעת יציאת מצרים. הסוד שאנו בני חורין, ויש לנו את הכוחות ואת מפתח הפאשרויות להוריד את הבורא אל תוך כל חלק זעיר של עולם הזה שאנו נמצאים בו.

מי שחי ומתהלך עם ידיעה זו, חש היטב כי אין לו לקבל עצות ותחבולות מאחרים בכל ענין שבעולם, כי הרי מה לו ולעצותיהם אם יש לו את המהלך להגיע אל הבורא יתברך בעצמו, שהוא מנהל את הכל ואינו צריך לעזרתם ולעצותיהם של הבריות החכמים בעיניהם.

אף בעת קריעת ים סוף היו כאלו שניסו להציע עצות שונות, כמובא במפרשים, כמו פעולות לייבש את הים ולשאוב מימיו וכדומה. אך ישראל שעלו למדרגה גדולה של אמונה התחזקו באמונת אומן וידעו כי אם יש להם את המפתח לזעוק אל הבורא בעצמו ולהביאו לכאן לחולל שינוי, אין להם לשמוע לשום עצת מלחשים חובר חברים מחוכם.

כלל ישראל נענו למסירות נפשו של נחשון בן עמינדב שקפץ לים עד חוטמו בגדול אמונה והתבטלות לבורא, ומכאן צמחה הישועה. זהו סוד האידישקייט - התבטלות והתמסרות גמורה לרצון השם ללא שום התחכמויות אחרות.

והגדת לבנך - להעניק את המפתח לשינויים

כל אחר משפיע.

אחרי הודיע לנו אלוקים יסוד זה, נחזור למצוה הגדולה שנצטוונו לקיים בלייל החג. מצוות והגדת לבנך.

מצוה זו מוטלת עלינו כל השנה, ועלינו לעסוק בה בכל עת. כל אחד הוא 'משפיע' בזעיר אנפין, אם זה על בניו או על תלמידיו. ואף על חבריו. לכל יהודי יש השפעה על מעגל הסובבים אותו. אך עיקר המצוה היא 'והגדת לבנך' אב לבנו.

איך גורמים שינויים? יש לנו ילדים ב"ה ואנו

רוצים מאוד לראות בהם שינוי לטובה. רואים ילד שאין לו כ"כ התמדת התורה, או אין לו חשק בתפילה. הוא בוהה סביבו בעת התפילה. יש שעליו לשפר את ההנהגה בין הבריות שלא יפגע בחבריו וכהנה רבות.

אנו מצפים ומשוערים לשינוי. השאלה שלנו, איך אנו גורמים לילד השפעה בנפשו לבצע את השינוי המיוחל. אם לא נביא לו את הכלי האמיתי, את המפתח

אבל מצה הרי לא משאירה טעם מיוחד בפה, רק כי זה ממש כמו כזית פסח. וידוע שהיו צדיקים שבעת אכילת הכזית מצת אפיקומן ראו ממש איך שנוטף שומן מפיהם, ואפילו אצל כל יהודי זה השלמות כמו הפסח.

נרד

להוריד השפע

ברכת המזון זה מצוה מדאורייתא. יש לזכור כמה שזה גדול, בספר החינוך פרשת עקב מבאר את שורש המצוה בברכת המזון, שהקב"ה רוצה להשפיע טוב, ולכן רוצה שנדבר על הטוב וכך על ידי הדיבורים יוכל לתת הטוב. נמצא שברכת המזון הוא זמן ירידת השפע, ובפרט בלילה הזה שיש בו המון כוחות רוחניים, יש בוודאי כוח הגדול בברכת המזון להוריד את כל השפע. וכמו שאחרי תפילת שמונה עשרה, אומרים אשרי ובא לציון שיר של יום וקוה שזה הורדת השפע, כך כאן אחרי שאדם עשה תיקונים ויחודים בכל עניני הלילה, הברכת המזון מוריד אליו את כל השפע.

כל ברכת המזון מוריד שפע לפי מה ששייך להוריד אז, כמו שאין לשאול מה ההבדל בין המחאה למחאה, כי תלוי מה כתוב בהמחאה, אם כתוב בו סכום גדול אפשר להוציא על ידו יותר, כך כל פעם יורד בברכת המזון שפע לפי מה שהיה בסעודה. ודי לנו ללמוד מה'הרחמן' המיוחד שאומרים בלילה זה בברכת המזון, 'צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה', איזה אור גדול יש עכשיו, זה מיוחד לליל פסח שאז משיגים בחינה כזאת, זה נותן לנו מבט איזה ברכת המזון זה.

ביטול כוחות הרע

וענין אמירת 'שפוך חמתך', מובא בראשונים בשם הירושלמי שהד' כוסות הם כנגד הד' אומות, שמשקין אותן כוס התרעלה. הכוס הרביעי הוא ביטול כח הקליפה לגמרי, וזה מה שאומרים ב'שפוך חמתך'. צריך להאמין בזה, שיש לנו עתה כוח לבטל את כל כוחות הרע שמביאים לנו צרות צרורות, להאמין שאחרי שערכנו את ה'סדר' ויש השראת השכינה יש לנו כוח לבטלם!

הרל

הודאה על עיקר המתנה

ההבנה: הלל זה הודאה, וצריך להודות בעיקר על המתנות הרוחניות, לזכור שכמה טוב שהקב"ה משפיע לנו בגשמיות הרי זה רק מסביב, ואין לשכוח להודות לו על העיקר. משל למה הדבר דומה, למי שקיבל מתנה יקרה, כלי כסף נפלא, והנותן עטף את זה בעטיפה יפה, ועיטר את זה בציצים ופרחים, אם המקבל בא ומודה על העטיפה היפה, ועל הקופסת הנפלאה, ולא על המתנה עצמה, אזי הנותן יצעק עליו, שוטה שבעולם, וכי זה הדבר שנתתי לך, זה רק מפני שרציתי שתראה שזה מכל הלב, אבל העיקר זה המתנה עצמה. לכן צריך בעיקר להודות על החרות שזכינו לה ביציאת מצרים, החרות בעצמה עוזרת לאדם מכל הכיוונים.

אדם שהוא ל"ע חולה, יכול לחשוב איך אני יכול לומר 'ומחליים רבים ורעים ונאמנים דליתנו', אבל התשובה לכך שבהלל מודים על הרוחניות, על שהוציאנו ממצרים לחרות עולם, כל מה שאומרים בהלל הגדול ובגשמת העיקר הוא הודאה על החירות, וחירות הכוונה שלא יהא עלינו השפעה

מהדברים החיצוניים, 'דליתנו' הכוונה שהוא רומם אותנו שהחליים לא ישפיעו על הנפש, יש לנו כוח שנוכל להתגבר ולהיות בן חורין בכל מצב, שום דבר לא מעכב את ההודאה על שנתנו לנו עכשיו חירות חדשה.

וכעין שאומרים בליל שבת 'מודה אני ... על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמ', להודות גם על העתיד, כי כשמבינים שקיבלנו מתנה של חרות בפנימיות נפשנו, ודאי שאפשר להודות, מבינים שזה ילווה אותנו הלאה. זה החלק של הלל, ואז שותים את הכוס הרביעי, שבכך מכניסים את כל הדיבורים לגוף.

נרצה

לשבח מתוך הקירוב

הרמב"ם בהלכות תפילה מבאר שבתפילה יש שלושה חלקים, יש שבח ויש הודאה ויש בקשה. המון העם רגילים לבקש, וסבורים שזה עיקר התפילה, לאחרונה נהיה גם התעוררות להתחזק בהודאה, אבל יש חלק נוסף שזה שירות ותשבחות להקב"ה, על זה בנוי כל ההללוי-ה' שבפסוקי דמורה, זה לא הודאה על מה שקיבלתי אלא לשבח את הקב"ה.

ההבנה: וחלק זה של שבח, כל כמה שאדם יותר קרוב יותר מתאים שידבר שבח. את 'שיר השירים' שמדבר בשבחו של הקב"ה אומרים בפסח, כי בפסח מבינים את הענין של חושק ונחשק שיש בינינו להקב"ה, משיגים מעט כמה חזק הקב"ה אוהב אותנו וכמה אנו אוהבים אותו, ולכן רוצים לשיר ולשבח, לדבר על האהבה שלו אלינו ועל האהבה שלנו אליו. מרגישים כל כך קרוב ולכן מונים את המעלות של הקב"ה, וגם תוך כדי זה את המעלות של בני ישראל.

אדם שלקח חתן כליל המעלות, אז בזמן טוב הוא מונה בדיבורו או במחשבתו את שבחיו. הה' צ' ר' אביגדור מיללער זצ"ל בלילה לפני שנפטר, שכב בבית החולים וחשב שלא שומעים אותו, ומי שהיה איתו שמע איך הוא מונה את שמות בני משפחתו עם מעלותיהם, והודה לרבש"ע על כך. זה לא רק ההודאה אלא זה שעשוע ותענוג, אדם שרוצה ליהנות מאיזה כלי חדש או דירה חדשה, הוא מונה את המעלות של זה, הוא אומר לחבירו אתה חייב לבוא לראות את זה, וזה מפני שהוא עצמו רוצה ליהנות לכן הוא מונה את המעלות. אדם שרוצה ליהנות מהקשר שלו לרבש"ע, מההרגשה שהוא קרוב, אז הוא מונה כמה טובות ומעלות למקום עליו, וכמה הוא גדול, וכן בפיוט 'אחד מי יודע', הוא שר ומשבח את הקב"ה, כי הוא רוצה ונהנה להיות במצב הזה!

קשה להיפרד...

לסיום אזכיר את מה שסיפר לי הרה"ח ר' יוחנן פילטישק נ"י, איך כשהוא היה נער צעיר והיטב בליל הסדר אצל סבו הרה"ח רבי ניסן פילטישק זצ"ל, אזי בשעה ארבע לפנות בוקר כשהעניים שלו נעצמו כבר, הוא הוריד את הראש לנום מעט, ושמוע איך סבא שלו בשנות השמונים מדבר לעצמו ואומר, איך אפשר ללכת לישון, איך אפשר להיפרד מכזה לילה קדוש. לבסוף אמר: 'נו, צריך כוח להתפלל מחר, שנוכל גם מחר להודות ולומר הלל!' עם כזה הרגש מתהלך יהודי בליל שימורים!

יעזור ה' שכן נזכה לעשותו' כאשר תחזינה עינינו בבנין בית המקדש בתפארתו במהרה בימינו.

היציאה לחרות נעשית בכל שנה!

איתא בתורת משה למרנא ה'חתם סופר' זצוק"ל (הגש"פ ד"ה עבדים היינו):

הבינני: "מה שמקשיין הראשונים למה לא תיקנו ברכה ש'ציונו לספר ביציאת מצרים? ויש מתרצין שנוכל בברכת ד'אשר גאלנו'. ואינו מובן לכאורה, דלמה לא מברכין עובר לעשייתו קודם שמתחילין לספר ההגדה?"

ואלמדה: ויש לומר, דאיתא בפרק ערבי פסחים (פסחים קטז, א) מתחיל בגנות ומסיים בשבח, 'עבדים היינו, מ'מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו' וכו'. והנה כמו שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כמו כן חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא היה עובד עבודה זרה ועכשיו קרבו המקום לעבודתו, והיום בעלילה הזה שציאנו ממצרים התחיל לעבוד את השם בתחילה בהמצות הנהוגות אותו הלילה. והנה מצינו בטבילת גרים שמברכין לאחר טבילה, מפני שקודם טבילה אינו יכול לומר 'וצונו' (פסחים ז, ב), הכא נמי קודם סיפור יציאת מצרים אינו יכול לומר 'וצונו', מפני שעדיין אנו בבחינה כאילו היינו מעובדי עבודה זרה, ולאחר הסיפור שיוכל לומר 'וצונו' אז הוא נכלל בברכת 'אשר גאלנו'.

כלומר, שבאמת אומרים ברכה על סיפור יציאת מצרים, אלא שאומרים זאת בסוף ההגדה בברכת 'אשר גאלנו', והגם שאין זה עובר לעשייתו, מכל מקום מאחר שבתחילת ההגדה עומדים אנו עדיין לפני הגאולה, הרי אנו כמו גר שמברך על קבלת עול מצוות אחרי הטבילה ולא לפני, כי לפני הוא עדיין גוי ולא יכול לומר 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', וכן בליל הסדר לפני ההגדה אנו עדיין בכלל 'עבדים היינו', ולכן אנו צריכים לומר את ה'וצונו' אחרי הגאולה, בסוף אמירת ההגדה.

הכל תהליך של יציאה לחרות

הבינני ואלמדה: ומדבריו אלו יוצא יסוד נורא שצריך להוביל אותנו בכל מהלך ליל הסדר, ולא רק בחלק של סיפור יציאת מצרים. והוא, שכל מה שנעשה בלילה הזה הוא תהליך של יציאה מעבודת לחרות בפועל ממש. הדיבורים של הלילה הזה וכל פרט ופרט מהנעשה בו שוטף ומזכר את האדם ומוציא אותו מעבודת לחרות, וכמבואר בספרים הק' שהלילה הזה מסוגל לגאול את האדם מכל הקשיים שיש לו סביב, הלילה הזה מוציא אותו לחרות ממש.

זהו מדויק בגמרא (פסחים קח, א) לגבי דין הסיבה בארבע כוסות, שמבואר שיש חילוק בין שתי הכוסות הראשונות לאחרונות בזה, לצד אחד בגמרא בשתי הראשונות צריך הסיבה כי אז מתחילה החרות, ובשתי האחרונות לא צריך כי מאי דהוה הוה, ולצד אחר בגמרא בשתי האחרונות צריך הסיבה כי באותה שעה יש כבר חרות, ובשתי הראשונות לא צריך הסיבה כי עדיין אנו אומרים 'עבדים היינו'. הרי מוכח מהגמרא שהיציאה מעבודת לחרות נעשית בכל שנה ושנה בפועל ממש!

את חג המצות תשמור ...

בימי היסוד והאמונה, העברת שרשרת הדורות מדור לדור, וקיום שאר מצוות הפסח במעשה ובמחשבה, מבורר שיעורים בהירים ומזוקקים יסייעו בערך להתקרב אל ה' ואמונתו בו!

טלפון ישיר שע"י 'קול הלשון': 0732.951.337

קול הבינני א"ר ברטניה 072.257.7726 ארצה"ב ברנזה 0204.586.2115 718.686.8300 03.300.0223

זאת למודעי:

גליון זה מתמקד בליל הסדר ובמהות 'בן החורין', בשל דרישת הציבור יצא לאור גליון נפרד לרגל שבת חוה"מ'מ' פסח ושביעי של פסח. ניתן לקבלו ע"י שליחת בקשה לדוא"ל המערכת.

לקבלת הגליון בביתכם ניתן לכתוב וואתחיל בכל עניני הגליון ניתן לפנות למספר הטלפון 0732.951.337 או 0204.586.2115 60263@gmail.com